

Motion till riksdagen 2007/08:So4

av **Eva Olofsson m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2006/07:129

Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp barn, unga och deras familjers delaktighet i genomförandeplanernas utformande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade insatser till forskning och utveckling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av ett nationellt riskbarnscentrum.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter till provtagning på de särskilda ungdomshemmen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anmälningsplikt för personal vid missförhållanden i HVB-verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna i uppdrag att skapa goda möjligheter för barn och unga i familjehem och på HVB-hem att direkt kunna höra av sig till dem på sina villkor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över länsstyrelsernas sanktionsmöjligheter mot en kommun som bryter mot lagen när det gäller tillsynen av placeringarna av barn och unga.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen ett antal ändringar i reglerna om skydd och stöd för barn och unga inom den sociala barn- och ungdomsvården. Förslagen skall stärka barn och ungas ställning, skapa bättre förutsättningar för

Fel! Okänt namn på

en säker och sammanhållen vård av barn och unga samt att vården ges i enlighet med kunskap och beprövad erfarenhet.

Socialnämndens ansökan om vård enligt lagen om vård av unga (LVU) skall innehålla uppgifter om hur och vilken slags information som lämnats till den unge samt den unges inställning. En genomförandeplan skall upprättas för barn och unga som vårdas i familjehem eller i hem för vård eller boende (HVB-hem). Socialnämndens skyldighet att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas för barn som vårdats utanför hemmet tydliggörs.

Även jourhem eller familjehem som fyller den funktionen måste utredas av socialnämnd, och barn får endast om det finns synnerliga skäl vara placerade där mer än två månader. Länsstyrelserna skall om det finns så allvarliga missförhållanden att det föreligger fara för barns liv, hälsa eller personliga säkerhet kunna förbjuda fortsatt verksamhet utan föregående föreläggande. Kommuner och landsting som driver HVB-hem skall anmäla verksamheten till länsstyrelsen. Ett förtydligande skall göras av för vilken yrkesmässigt bedrivna öppenvårdsverksamhet tillstånd krävs av länsstyrelsen.

Statens institutionsstyrelse, SiS, får rätt att besluta att unga som vårdas i ett särskilt ungdomshem tillfälligt skall vistas i ett annat sådant ungdomshem i samband med att de av olika skäl skall transporteras. SiS får utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem.

Det föreslås också nya regler vad gäller bevarande och gallring av dokument.

Länsstyrelsernas tillsynsuppdrag avseende tvångsvård om LVM och LVU förtydligas genom ett tillägg i SoL.

En individuell vårdplan skall upprättas även för vuxna i hem för vård och boende eller familjehem. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2008.

Motivering

Vänsterpartiet har sedan lång tid tillbaka drivit frågor om ett tydligare barnperspektiv och större inflytande för de barn och ungdomar som placerats i familjehem eller på hem för vård eller boende. Att omhänderta barn och ungdomar är ett stort ingripande i ett barns och dess närståendes liv. Att skilja ett barn från dess invanda livsmiljö, även om den kan ha varit destruktiv, sätter djupa spår. Trots det lyssnar vi vuxna sällan på de barns och unga som berörs av dessa insatser. Det är också angeläget med en bättre kontroll och uppföljning av de familjehem och institutioner där omhändertagna barn och unga placeras. Samhällets ansvar är stort när det tar på sig ansvaret för dessa barn. Därför är det viktigt att det finns tydliga planer för vårdens genomförande där barnet och dess familj har varit med vid utarbetandet och att barn och unga får ett gott fortsatt stöd när placeringen upphör. Vänsterpartiet tog tillsammans med regeringen och Miljöpartiet initiativ till en parlamentarisk kommitté

2003 med uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. I oktober 2005 lade kommittén fram sitt slutbetänkande ”Källan till en chans – Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården” (SOU 2005:81). Vi välkomnar därför propositionen ”Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.” som i huvudsak bygger på utredningens förslag. Vänsterpartiet stöder i stort förslagen men vill i några frågor förtydliga och gå längre och lägger också fram några egna förslag.

Genomförandeplan

Vänsterpartiet är positivt till att det skrivs in i socialtjänstlagen att en plan för hur vården skall genomföras skall upprättas när ett barn vårdas i familjehem eller hem för vård eller boende.

Vi delar remissinstanserna Statens institutionsstyrelses, Barnombudsmannens och BRIS synpunkter att planen bör tas fram tillsammans med barnet eller den unge och hans eller hennes familj. Regeringen uttrycker samma ståndpunkt. Därför vill vi att Socialstyrelsen får i uppdrag följa upp barns, ungas och deras familjers delaktighet i genomförandeplanernas utformande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Strategiska utvecklingsinsatser för kunskapsutveckling inom socialtjänsten

Vänsterpartiet delar synpunkten att det behövs ökade och långsiktiga satsningar som underlättar och stimulerar utvecklingen av kunskapsbaserad socialtjänst inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vi ställer oss också bakom att ytterligare utreda hur sådana insatser skall utformas. Vi anser dock att det behövs riktade satsningar på området och vill också framhålla de regionala forsknings- och utvecklingsenheterna som en viktig arena när det gäller att forskning blir till praktisk handling. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inrätta ett nationellt riskbarnscentrum

Socialstyrelsen presenterade på uppdrag av förra regeringen ett förslag till ett nationellt riskbarnscentrum för området barn som är utsatta för misshandel eller sexuella övergrepp.

Uppdraget skulle bland annat vara att bidra till att utveckla och förbättra kvaliteten i insatserna, sammanställa god praxis och aktuell forskning om våld och övergrepp mot barn, tidig upptäckt, adekvat handläggning samt

Fel! Okänt namn på

uppföljning av insatser. Regeringen vill vänta med att inrätta ett riskbarnscentrum tills försöksverksamheten med barnahus är utvärderad och tills det nyligen beslutade förslaget om utredning av barn som avlidit med anledning av brott, samt inrättandet av ett "nationellt utvecklingscentrum för tidiga insatser till barn och unga som löper risk att drabbas av svårare psykisk ohälsa" följts upp och utvärderats.

Vänsterpartiet är av annan uppfattning. I likhet med remissinstanserna Rädda Barnen och Brottsoffermyndigheten anser vi att den kunskapsbank som ett nationellt riskbarnscentrum skulle innebära är angelägen och att det inte bör skjutas upp i avvaktan på utvärdering av verksamheter som knappt ännu kommit igång. Liksom Rädda Barnen vill vi framhålla att barnahusens huvudsakliga uppgift är att arbeta med utredning av brott och av barnets behov av stöd och inte alls detsamma som ett nationellt riskbarnscentrum. Vänsterpartiet har avsatt medel till ett riskbarnscentrum i vår utgiftsmotion 2007/08:So450.

Vänsterpartiet anser att ett nationellt riskbarnscentrum skall inrättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ökade möjligheter till provtagning för att hålla de särskilda ungdomshemmen drogfria

Vänsterpartiet stöder regeringens förslag om att Statens institutionsstyrelse ges utökade möjligheter till provtagning för att kontrollera alkohol- eller drogpåverkan hos dem som vårdas i särskilda ungdomshem, men med ett viktigt tillägg. Vi vill i beslutet ha med att det "välgrundade skälet" till provtagningen samt även provresultatet skall skrivas in i akten/journalen. Provtagning när det gäller droger kan rätt utfört vara ett stöd till drogfrihet. Men det kan också utföras på sätt som är integritetskränkande och förnedrande. Det är av största vikt att så inte sker, att det verkligen finns välgrundade skäl till att provresultaten förs in i akt/journal och att den personal som utför tester ska ha behörighet så att provtagning och analys sker på ett vetenskapligt och etiskt korrekt sätt. Det skall även föras statistik över antalet gjorda prover och resultat av proven. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lex Sarah också för personal på hem för vård eller boende

Barn och unga som är placerade på HVB-hem är i en utsatt situation och i en stark beroendeställning till personalen. De flesta HVB-hemmen gör ett bra arbete men det kan, inte minst på de många små hemmen, finnas eller uppkomma starka beroenden mellan föreståndare och personal och inom personalgruppen som gör det svårt för personal att reagera på missförhållanden.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser därför i motsats till utredningen ”Källan till en chans” att det finns skäl att införa anmälningsplikt för personal vid missförhållanden på hem för vård eller boende för barn och unga, liknande Lex Sarah. En sådan anmälningsplikt skulle utgöra en angelägen komplettering till tillsynen och till socialnämnders uppföljning av barns vård, liksom den skulle kunna klargöra personalens rättighet och skyldighet när de uppmärksammar missförhållanden. En anmälningsplikt, lik Lex Sarah, ersätts inte av anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen eftersom den nuvarande anmälningsplikten avser förhållanden som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Missförhållanden av olika slag kan förekomma vid hem för vård eller boenden utan att bedömningen görs att socialnämnden behöver ingripa till skydd för barn. Det finns ingen anledning att avvakta med anmälningsplikt för personal vid missförhållanden i HVB-verksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förstärk barns och ungas möjligheter att bli hörda

Enligt Rädda Barnen upplever många av de pojkar och flickor som bor i familjehem eller HVB-hem att vuxna inte lyssnar och att de har svårt att få information om sin situation, t.ex. om varför de omhändertagits. Barnen har ofta upplevt länsstyrelsens tillsynsbesök som tillrättalagda. Det är därför glädjande att det i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och i socialtjänstlagen införs bestämmelser som ger barn och unga rätt till relevant information samt att det skall dokumenteras i ansökan om LVU hur och vilken information som lämnats och om den unges inställning. Vänsterpartiet vill ytterligare stärka möjligheterna för barn och unga som finns i familjehem och HVB-hem att göra sin röst hörd.

Av Rädda Barnens projekt framgår det att barn och unga som vårdas på HVB-hem inte vet vart de skall vända sig om de blir illa behandlade under sin placering. Det borde vara naturligt att barn och unga skulle kunna vända sig direkt till länsstyrelserna för att anmäla missförhållanden. Det finns inget lagligt hinder för detta men det kräver att länsstyrelserna anpassar sin verksamhet för detta och ger barn och unga kunskap och möjligheter att höra av sig på sina villkor och utan risk för repressalier. Vänsterpartiet anser att länsstyrelserna skall få ett tydligt sådant uppdrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

Sanktionsmöjlighet mot kommun som inte sköter tillsyn när det gäller placerade barn och unga

Ett problem som uppstått i vissa fall är att länsstyrelserna i princip saknar sanktionsmedel mot en kommun som trots upprepad kritik inte sköter tillsynen av placeringarna. I princip kan länsstyrelserna bara offentliggöra kritiken, men om den kritiserade kommunen inte bryr sig om den negativa publiciteten hjälper det inte de placerade barnen. Därför är det dags för regeringen att se över länsstyrelsernas sanktionsmöjligheter mot en kommun som bryter mot lagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september

Eva Olofsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

Egon Frid (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Lena Olsson (v)